

— PRESS OF —
SAMUELS PRINTING CO.
CINCINNATI, O.

ספר תולדות אהרן

אשר סיפור מימי חייו מים הולדו עד מותו ונדפס
ע"י בניו וחותנו יח" והובא לבית הדפוס דען
I מען יוני 1903. שנת ת"ר"ס"ג.

ע"י חמדפוסים
סאמועלס פרינטינג קאמפ'
סינסינאטי, אהייא.

ספר תולדות אהרן

אשר סיפור מימי חייו מים הולדו עד מותו ונדפס
ע"י בניו וחותנו יח" והובא לבית הדפוס דען
1 מען יוני 1903. שנת ת"ר"ס"ג.

ע"י חמדפוסים
סאמועלס פרינטינג קאמפ'
סינסינאטי, אהייא.

במקום הקדמה.

החבור הלו הנחו מוכדל ומופרש מכל שארי חבורים. אשר המחברים ידפיסו הקדמה גדולה מקודם למען יהיה בית שער ופתח פתוחה לכנס דרך בה להחברת פנימח! לא כן אנכי עושה חיוס. כי לא אחפון בשום הקדמה וחסכמת. יען כי החיבור הלו הוא רק ביאגראפיה וסיפור המקראות אשר עדו עלי המחבר- למען ידעו צאצאיו אחריו את אשר קרה לאביהם. וזהו הוא הפרכה והנהלה אשר השאיר המחבר אחריו ולזכרון נצה- ויוצאי חלציו אלה אשר חמה בנים נאמנים לאביהם אזרו חיל ולא חסו על גודל ההוצאה הנדרשת על הדפסת החבור הזה. למען יתענגו תמיד בראותם יחוס משפחתם המבו- ארת בה. ובניהם אחריהם יראו כי ממעי יהודה יצאו. ותשואות הן ופרכה לפניו אשר קימו דבריו של אביהם ויל כי קודם מותו אמר להם אם השוית יצליח אתכם תראהו להדפיס את הספר הלו ראשונה ואחר זה ידפיסו את הספר השני הנקרא בית אהרן וכן עשו בניו. הראשון היה פאויל מינקאווסקי שיחיה. הוא לא נה ושלח אותי בכל יום לאחיו היינו ליעקב יצחק מינקאווסקי ולפרוך מינקאווסקי עד שכל אחד ואחד פורו כסף הדפוס הנצרך וכל אחד ואחד מהם לא חסו על כבודם וכספם. רק את כל מנמתם והפצם לבלי לשכוח זכר משפחתם ואביהם המחבר וציל. ואנכי חותנו לקחתי עלי את העמל והמשא הכבדה למחר ולנקות את הספר הלו סיפור בית אהרן מכל שגיאה ולהביאו לבית הדפוס. הנדרש לזה עת וזמן רב אשר לא יתנני להביא פרנסה לביתי. רק זה שכרי אשר גם שמי וזכרי יהיה לזכרון נצה. דברי המביא לבית הדפים.

אליעזר נתן בן חיים אברהם ניסמאן התן המחבר.

סיפור

תולדות

אחרון

זה ספר תולדות ימי חיי מעת הייתי בן חמש שנים כפי יד הזכרון הטובה עלי, וגם סיפור
זבח משפחה מיום ברא אלקים את א'אז' **אחרון ב"ר ברוך משקלאוו** אשר
שמו את שמו הנזכר למזכרתו ולזכרון דוד דור, **אבי** אבי זקני הרב הדאקטער ר' ברוך משקלאוו
היה בימי הנאון הגדול המפורסם בתבל מו'ה אליהו מו'ילנא ופחות ר' ברוך בן שמנה עשר שנים
נתן לו הנאון מו'ילנא כתב תעודה על רבנות בכל ערי ישראל וכינה אותו בשם נאון רב אשר לא
זכה זה שום איש בימי הנאון ולה'ה, ומה גם לאבדך בן שמנה עשר שנה וכתב התעודה הזה היו
נדפס בספר יסוד עולם שהיבר הנאון ר' ברוך משקלאוו פירדשו עליו ואני פעצמי ראיתי את ספר
יסוד עולם עם כתב התעודה הנדפסה בשם, והרב ר' ברוך הנ"ל היה מפורסם אז לתפארת בכל
עניני מדע והשכלה ג'כ לבד תורתו ויראתו העולה על כלנה ומכונה היה בימי קדם בשם ר' ברוך
הדאקטאר כפי שכינו את הרמזים בימי בשם דאקטאר כי גם האיש ברוך קרוב למלכות פולין פעת
שהיו ממשלתה לתפארת והוא היה מהחשובים ומהקדושים לעת מצא להתיעין סוד לכל דבר רפואה
והשכלה ועל שמו נקרא כל משפחתו הפארוכין הגבירים המפורסמים בכל ערי רוסיא כאשר ארשום
את זה בפרט וז' אחרון בנו היה איש ישר ומופלג בתורה ופיראה והיה דיון ומין פעיר מינסק
המפורסמת בכל ערי ליטא בתורה ופעושר והיו לו חמשה בנים ובנות אך ביניהם התנוצצו לשני
צנטרות הזוהב המפורסמים בתבל לגאון ולתפארת האחד היה הנאון הגדול מו'ה יעקב אפי'ד
דקארלין בע'ה'ס ספר משכנות יעקב וקהל יעקב והשני היה אבי אחי הנאון המפורסם מו'ה יצחק ולה'ה
שהיה ג'כ אפי'ד דקארלין אחרי עליה למרים אחיו ולה'ה בשנת תר'כ ב'פ ויצא יעקב, ואז קיבל א'ז
את משרת הרבנות שלו אשר העמיסו עליו אנשי העיר כי הוא לא רצה מעולם לקבל עליו את כתר
הרבנות וגם אנשי העיר לא רצו להושיב רב זולתו על כסא כבוד אחיו ע'כ קיבל בהכרח את הרבנות
שלו ולכתוב מתחלוצות דרכו וצדקתו קצרה חרועה הלו ומה גם אשר כבר קדמוני לספר מעט
מצדקתו הנדפס בספר קרן אורה שנזמר בהדפסה אחר פטירתו ולה'ה כי התחלת הדפסה היה ע'י
כאשר יסופר אז והנשארים נדפסו ע'י אשתו הצנועה ולה'ה וגם ע'י בנו המופלגים כולם כעת מנוחתם
כבוד, דודי הנאון מו'ה יעקב היה לו שלשה בנים וחמשה בנות וכינה את שמו הנמוסית בשם פארוכין
הוא אבי משפחת הפארוכינית עד היום הזה אשר נמצא מהם פכמה ערים גבירים ומופלגי תורה וגם
חתניו היו האחד הגביר המפורסם בתבל בתורה ופחכמה מו'ה זיסל ראפאפארט מינסק אשר פעת
שדרש ניקאלאי קיסר רוסיא אסיפת חכמי יהודים לקרית פעטערסבורג היה ר'זיסל מהראשון ומראשי
המדברים וגם אחרי פטירתו לקח לו לאשה את בתו האלמנה הרב הנאון המפורסם מו'ה מרדכי ולה'ה
מעיר צערנאוויץ ובתו השלישית היתה לאשה להגביר המפורסם ומופלג בתורה מו'ה שלום ראמנער
ממאחליו וכן יתר בנותיו היו לגבירים מפורסמים בתבל וזכה לראות עוד בימינו ויצאי ירמו מופלגים
וגבירים מפורסמים בכל ערי רוסיא וא'ז הנאון ולה'ה היו לו ארבעה בנים וששה בנות והצבור היה
אבי ולה'ה וכולם היו מופלגים ומושלמים בכל מדע וכותבים גדולים אשר עליהם אמרו כי הם נולדו
במזל כוכב המכונה בשם כותב וגם מפנותיו עוד היא יושבת פעת הלו 5881 פעיר הקדש פירושלים
זה יותר מן ששים שנה זקנה ומשכלת ופעת שהיה רעידת הארץ פירושלים זה ערך ארבעים שנה

נולדה אז בן בין החומות הנחרסים ולא היו מקום פנוי לצאת ולבוא למקומה עד אשר נודעוץ הארץ
 בפעם שנית מעט ואז נתחפכו הרבנים למישור ומצאו אותה ואת פנה הוא בן יחידה המופלג ויש
 מפורסם בכל עיר הקדש ירושלים בשם ר' ישעיו נ"י ובעת שהיה זה לא כפיר בחול סופר לו בעצמי
 כפי ששמע מאמו ת"י ומחאנשים שהיו בעת הלו, אחות הגאונים הגיל היתה ג"כ לאשה לבן הנאון
 הגדול מזה שמריתו ול שהיה מקורם אב"ד הקארלין נכד הנאון המפורסם המהרשי"א ול וממנה יצאו
 משפחת ראזניקראנין חידוע לכל שם הנמסיות של איז ולחיה היה מינקאוסקי כי בעת הלו נתחלקו
 שמות האחים מספת חוקי רוסיא אשר היה אז שכל איש מהוייב לתת אחד משלושה בנים לעבודת הצבא
 וגם אז היה החוק מחצבא לעבוד המשה ועשרים שנה וגם כל הילדים שנולדו לו אחרי לקחתו
 לעבודה שייכים הם לצמיתות לעבודת הצבא עד יום מותם כה היה החוק עד אשר עלה לבסא רוסיא
 הקיסר אלעקסנדר השני ביטל את החוק בלי יעשה חוקים חדשים כפי הנהוג כעת ועבור זה נתחלקו
 האחים כ"א בשם בפני עצמו וגם אחיהם הגדול היה שמו ר' פייויל מרגין הוא אבי משפחת המרגלינס
 הנכירים המפורסמים בכל ערי רוסיא. משפחתם בשם מינקאוסקי ג"כ עלתה כפרחת בתורה ובחשכלה
 ובעושר וביותר נמצאים הם בעיר מינסק ובעיר ווילנא ובקינינספערנ מפורסמים בעושר ובחשכלה
 ואין בידי לפורטם כי רבים הם אשר פרנס ה' וידעו לרוב בקרב הארץ, את כל תחלוקות ודרכי איז
 הנאון ולח"ה וצדקתו ומדתיו הטובים אין להעלות על הכתב בפרט ואכתוב מעט בקצרה את אשר
 ראיתי בעיני מימי ילדותי שנתגדלתי בין ברכיו ולא ראיתי מעולם שיחיה שריו בצער או בכעס חלילה.
 על פניו כסה חוד וחדר וחידה על שפתיו, כל ימיו עמל בתורת ה' וזוגתו אמול היתה אי"ה ומשכלת
 וסחרה כל ימיה בחנות גדולה מסחרות משי עד אשר קרה לה מקרה לא טוב ע"י אנשים רעים שדדי
 וגנבי לילה ועד אור הבקר חוריקין את החנות ולא מצאה מאומה וגם בעת הלו חלך איז ולח"ה למקום
 החנות אשר כמעט לא היה שם מעולם ובדרך ברכת הטוב והמטיב וגם אמר אז בדרך שהוק הפסוק
 ודבר פעיתו מה טוב כי בעת הלו בא זמן חתונת בתו הבתולה ועכ"ז אימ"ז לא טמנה ידה בצלחת
 והתחילה לבחור כמקדם עד אשר קיבל אליו את משרת הרבנות אז היתה עקרת הפית בחדר ויופי
 ועד אשר נלקח ממנה ידיו נפשה ועלה למרום בשנת תרי"א ט' מרחשוון אז נתקיים על האחים הגאונים
 ולח"ה הפסוק הנאהבים והנעמים בהייהם ובמותם לא נפרדו כי נקברו ביחד קבר אצל קבר בבית
 חומה אחד הפנוי על ארנו וגם הארץ החפץ על קבר אחיו הוא בעצמו הושם על קברו שניהם וגם
 אמ"ז בעת פטירת איז ולח"ה לא נתנה לשאת אותו מביתו עד שהבטיחו לה ליתן לה מקום אחרי
 פטירתה סמוך לקברו וכן היה ועליה נוכל לאמר הפסוק אשת חיל מי ימצא גמלתהו טוב ולא רע כל
 ימי חייה וכ"ז כי כל תורתו וצדקתו היה כמעט בספתה וגם איז הנאון ולח"ה זכר אותה לטוב
 בחקדמתו לספרו קרן אורה שחיבר על כל השי"ס כאשר אכתוב עוד מזה בספור ימי השחרות שלי שעסקתי
 אז אני בהדפסתי ובכיתי במר נפשי על העדרת הדרתו והדפסתו בנמר ספרו למזכרת יום פטירתו בשם
 אבל כבד יען כי אבל גדול וכבד היו לכל בננו ובנתנו בפטירתו אחרי כי הם היו פטוחים בצדקתו
 וגם אמר בעצמו פעם אחד אשר פטוח אנכי בעזרת ה' שלא אדע שכול ואלמן פחוי וכן היה כי לא
 נעדר פחיו מעשרה ילדיו וגם רעייתו היה אחריו איזה שנים בכבוד ועוד הדפיכה ספר אחד מעמלה אשר
 חנן לה ה' אחרי פטירתו ולא עזבה גם אחרי אלמנותה ועליהם נוכל לאמר כמו שאמר שר העולם נער חייתי
 גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש להם כי כל בננו ובנתנו היו ב"ה ג"כ השוכים ויודעים בין
 אנשים לתפארת כמו שנא עשרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם.

תקופה הראשונה מימי חיי ימי הילדות.

לפי מספר כתב התעודה שלי מעטריקעס—אשר היה לי מקהל עיר סערעטאוו פלך הוראדנא ברוסיא נולדתי בשנת תק"ץ למספרינו זה 1830 למספר הנוצרים כי איז זלח'ה אחר התונתו עם רעיתו ז'ל אשר היתה ממשפחת מאחנים הרמה מעיר שערעשאו ואז ישב איז ז'ל שם בבית מדרשו יומם ולילה לתורה ולתעודה אשר עד היום יקרא שם בעיר שערעשאו ביהמ"ד של ר' איצע אשר למד שם בימי ילדותו ואח"כ נדרש לעיר קארלין ע"י הנביר המפורסם כתבל מו"ה שאול לעווין הנקרא אז ר'—שאול קארלינער ובנה בית מהודר סמוך לביתו שיוכל להשתעשע עמו לעת מצא וגם אחרי פטירת ה'ג הנ"ל ואחרי השריפה הנדולה שהיה בעיר קארלין ברה"ז זה ערך חמשים שנה מן יום דנה 5881 שנת תרס"ה למספרינו ואז נשרפו כל בתי העיר וגם הבתי כנסיות ובתי מדרשות ובתוכם גם בית איז זלח'ה ואז נתנה לבת ה'ג הנ"ל המפורסמת מרת' היה לזריא מקום סמוך לבית מדרשו שכנה לה לתפארת עד היום הוזה משם בנה לי איז זלח'ה בית לילך להתפלל בבית מדרשו תמיד והוא התנהג כל ימיו לילך מכתר בטלית ותפלין מפיתו לבית המדרש הנ"ל אחרי אשר היה אביז הנאון זלח'ה מתושבי עיר שערעשאו בימי ילדותו ובעת שהיה אבי ז'ל אז מאכלי שולחנו כתבו אותו אנשי קהל שערעשאו יחד עם אבי ז'ל במסכת נפשות אך לפי סיפור אמי ז'ל נולדתי אני בכפר ווארייץ סמוך פלך הוראדנא אשר משם היתה אשתו ז'ל ממשפחת גרשוני בהוראדנא ואיז היה נקרא אז בהוראדנא בשם ר' אריז הקטן והוא היה איש מפורסם לחכם ומופלג בין אנשי דורו. ואבי ז'ל שם אח"כ משכנו בכפר הנ"ל להגל המסחר שלו ושם נולדתי ובערך שנה אחת שם דירתו בקארלין יחד עם איז הנאון זלח'ה והייתי אני בערך שנה אחת בעת הובילני לקארלין ושם נודלתי עד בן חמש שנים שאוכל לזכר את כל מעשי הילדות והשהירות העקריים לביתכם במספר לזכרון כי כבר עפו כנשר ולא נשאר אהריהם רק מזכרת שמם כחלום יעוף וכנשר יעוף בשמים וכאשר כל נחלי האנושיות ילכו אל ים ההעדר והכליון והים איננו מלא. פהיותי בן חמש שנים וזכר אזכור אשר הלכתי יחד עם ילדים כנולי בצוותא מנהל ומורה דרך הנקרא אז בהעלפער והוא הוביל אותנו והלכנו אחריו כצאן אחרי העתדים לבית החדר אשר התקבצו שם בדרך עשרה ילדים כמני בבית צר ושפל אשר שכר לו המורה מכיסו ושכר למודו קבל מכל אחד מתלמידיו בערך חמשה רוב"כ לחצי שנה אשר זה היה זמן למודי מחג לחג ושלשים יום קדם ההג היו סרסרים הלכים ושטמים בכל בתי העיר לכל פעלי הכתים אשר יש להם בנים קטנים לדרש מהם שימסרו את בנם להמלמד אשר הציץ לפניהם חסרסור וחסרסיר הלל ושפה את המלמד שלו לאומן נפלא יען קוה לקבל מהמלמד איזה שכר עבור פעלתו וטרחתו וכה הלכו משטמים סרסרים וכל אחד הביא בידו מלמד שלו להתפאר אשר ממנו יצא הילד ללמדן ומופלג ואיך שנפל הגרל מהשמים איזה למלמד זה ואיזה לאחר בן נגמר בכי טוב המלמד היה מחויב להיות אצלו מנהל שיוכל את התלמידים לחדר ופיחוד בעת רפש וטיט לשאת אותם על שכמו. זכר אזכור גם אשר בעת שנשא אותי המנהל לבית ההדר והיה אז עכמיט גדול מאוד וירא המנהל אולי אפל מול שכמו אז קשר את רגלי סביב לבטני ופידיו אהז את שתי ידיי מלפניו ונשא אותי כאשר ישא איש בן בקר לכפרה כה עמל המנהל העניי מדי יום ויום לילך לקבץ לבית החדר ובחרף להחזירם בלילה ג"כ כיא לביתו שכר המנהל הוזה היה אשר בכל חדש יתן לו מהתלמידים כסף חדש הנקרא ריח נעלט וגם הנשאר מארחתם שבא להם להם הצהרים שייך לי

למחייתו ופזו יתענג נפשו לשובע ופיו שחרניש המנהל שאכלו המלמדים מכל וכל ולא נשאר לו מאומה אז עשה להם נגישות וחק עליהם הדרך שילכו מהרה בלי כח ואמר להם זה לכם על אשר לא עזבתם עבורי מאומה ויש אנשים מנהלים אשר לא עזבו אף על ישרת הילדים ולקחו מקודם את תרומתם מחלק כ"א והמותר מסרו להילדים כה התנהג דרכי החדר בעת הלז בהלכות הפרוודר טרם שעלו למרקלין לפניו לבית הספר ושם ראו הילדים את המורה יושב בראש השלחן ואספו וקבצו יחד כבני מרחץ ועשה מקום לכל אחד סביב לשלחנו ואח"כ אמר לו דברים נעמים כדברים האלה תראו כ"א לשום את כל רוחו ושכלו להבין את לימודו ואז יפל לו מלאך מן השמים קשטה אחת עבור לימודו הטוב. זכר אזכר גם אני כמה פעמים בעת שנפלה אלי הקשטה מלמעלה נשאתי ראשי למעלה אולי אראה את תמונת המלאך הישב בשמים אשר ישלם לי עבור למדי הטוב אך יד המורה חיתה עלי חזקה להשפיל את ראשי ולהביט בלוח ה"א"ב שלי. ובתיבה זה לא זכיתי לראותו עוד עד עולם רק שמו זכרו לא נשכח ממני אשר יכונה בשם נכריאל. כה התנהג לימוד הא"ב איזה חדשים עד אשר יצמחו ממדרגה זו למדרגה גדולה מזו בקישור האותיות ונקודות ואח"כ עלה למדרגה יותר מזה להרגיל להתפלל בכל יום בסידור עד אשר עליתי למעלה בא"ב בלימוד התיבות עם הנקודות לאמר פחיש ומהר בלי מבשל אז יצאתי מבית מורה זה ונלקחתי למורה גדול ממני ומנהגו היה נ"כ כמנהג הראשון רק על ידו הוסיף את לימוד החומש ופירוש המלות וגם את זה זכר אזכר בעת אשר פירש לי רב הפסוק איש כי ידר נדר. והען אמענש טחוט אנדר. וכאשר דרשתי מרבי מה זה הוא נדר? חיתה אלי תשובתו אמענש וואס טחוט אנדר ר פט מען דאס נדר כ"כ אנויר רופט מען דער וואס נעמט אפ זיך נזירות. וכן נ"כ קרבן אשר יקרבו על המזבח האיל או הכבש יקרא קרבן והמזבח יקרא מזבח ועצם המלות לשפה שידובר בנו נעלם היה ממני וגם להמורה שלי וכל השפה שלמדתי היו כמציאות אנשים מלמדה עד אשר זכני ה' והתחלתי בעצמי לדרוש היטב אחרי כל מלה לידע פרושה לשפה החמונית ולהבין מקורה ומחצבתה כה התנהג סדר לימודי במדרגה השני עד אשר יצאתי גם ממנה ובאתי לבית הדר ומורה גדול מהראשון הנקרא גמרא מלמד. גם שם בפעם הראשון ראיתי נפלאות לראות אותיות בלי נקודות ושפה זרה שלא הורגלתי בו שפת תלמודית. זכר אזכר בהתהלל לימודי בגמרא במ"ס בבא קמא במשנה ארבעה אבות נזקין השור' והבור' המכעיר' והחכער' בהרעעים הראשונים הרמתי עיני אל פני רב ואוני היו קשובות לקול מורי ומלמדי אשר יגיד לי חדשות ונצרת שלא שמעו אוני מעולם ומה גם בלימוד גמרא המפורסם לשכה בשם מאחד גמרא אינגעלי' וכאשר פתח הרבי שלי את שפתי והתחיל לפרש המלות האלה אז פתחתי גם אני את פי וכמו חפצתי לבלוע בבת אחת את כל דבריו הנעמים והנעלמים וכאשר שמעו אוני את פירושו פיר אבות וואס זיי ויינען מו"ק' איינער הייסט שור דער אנדערער בור' וכ"ז ואני שמעתי ולא הבנתי דבר מזה וגם יראתי לשאול לו פפרט על כל מלה אולי יכנה אותי גם כן בשם מוזיק כשם אבות המוזיקים אשר לא ידעתי אותם מעודי' ע"כ לא דרשתי מרבי מאומה' ורק את הדברים אשר שם פפי אותו שמרתי להר מלה במלה וכפי כה הזכרן שהיה עלי ביתר שאת ממני גילי מסרת הדברים האלה מפי כפי רבי' ובעת שעליתי על המבחן לאבי זל להתפאר אשר אני מהחשובים מכל בני החדר שלי בלימוד גמרא והרבי שלי קרא בקול לאמר השיר בחשק כה היה נקרא חלק הלמוד שלמד הרבי לתלמידיו בכל שבוע בשם שיר או שיעור אשר ידוע היה הכנוי הלז על כל חלק לימודי' ואז הרמתי גם אני את קולי בכל כחי וגם לקחתי לי איזה נגון השייך לילדי גמרא והתחלתי לרבר' המלות ארבעה אבות נזקין עם

פרושם כפי שמסר לי רבי וגם הרבי שלי יושב אצלי ומורה באצבעו ומושך ידו למעלה ולמטה כפי ערך הרמת קול ואחרי נמרי את המבחן אז לקח לו רבי את לחיי בין שני אצבעותיו ואמר לי ילד שעשועים אתה ועתיד להיות ללמדן ומופלג בכל הש"ס כה למדתי את לימוד הנמרה במדרגה למדרגה בלימוד פרוש רש"י ואח"כ בלימוד תוס' וגם בלימוד מהרש"א ומה שלמדו לי רבותי אספתי הכל בילקוט זכרני רק כל זה היה כסומא בארובה והשם יצא עלי מרבותי אשר אני מהנבחרים מכל בני גילי ואני הרגשתי בעצמי כי לא אדע דבר מה זה למדתי ומה זה ידעתי ועל מה אדני לימודי הטפיעי כה היה דרך לימודי עד שהייתי בערך שנים עשרה שנה אז פתחתי עיני וראיתי אשר הלמוד שלי הוא רק מן השפה ולהוין ולהבחין בשכלי בעצם הלמוד מה זה כוונתם? ועל מה הם בנויים כל דבריהם הן בהלכות והן באגדות מיד לא היה בכח שכלי וגם בכח המורה שלי לא היה לחבינם ולהניד לי על פוריה ופזה המצב נהייתי ונחליתי כשנה תמימה והייתי אז במדרגה היודע שאינו יודע עד אשר קרה מקרה שעבר בעיר פינסק איזה איש משולה מן הישיבה הגדולה שהיה בעיר מירא פלך מינסק והאיש הלז היה איש משכיל ומופלג וכעת הוא נביר מפורסם בעיר מינסק בשם ר' יצחק קויטערני וע"י מקרה בא לבית אבי ז"ל ודבר עמי ארוכות וקצרות כדרך הנחוג בין לומדי ומשכלי עם רק התפאר אבי ז"ל לפניו בתכונת לימודי כדרך אב על בנו והאש הלז לקח אותי על המבחן כיד לימוד הישיבה עליו ואז הבחין והתבונן עלי אשר חושי שכלי טיבים מאד ומוכשרים ללימודים רק ערום אנכי ממלפשי מלמדיהם ויעין לאבי ז"ל לשלוח אותי לחישיבה דשם ואז אראה אור בסדר לימודי. ואבי ז"ל הסכים על זה ובשנת תר"ד בראשית השנה ביום צו"ג שלח אותי אבי ז"ל עם איש מכירי במכתב מא"ז הגאון ז"ל וגם מכתב תעודה מדודי הגאון הגדול מו"ה יעקב ז"ל שהיה אז אב"ד בקארלין ובעת עברתי דרך עיר נאווארדאק הסמיכה לעיר מירא ושם ישב בן דודי הגאון ולהלן ועכ"כ אותי על כל ימי החג להיות בביתו ואחר החג שלח אותי מישור לעיר מירא להרב דשם הוא היה הישיש הגאון הצדיק מו"ה דוד ולהלן ובנו המאוהב מו"ה משה אברהם שהיה מקודם אב"ד בעיר ויכל נתיחה או לראש ישיבה במתא ובעת פאתי לפנייהם קבל אותי הגאון הישיש ולהלן לפיתו על שלחנו והתנהג עמדי כאב עם בנו וזכרה לי אלוה לטובה פעולם הנצחי על כל תנמלחי עלי. והראש ישיבה לקח אותי על המבחן והתבונן אשר מוכשר אנכי לקבל את לימודי הישיבה רק נצרך אלי עוד חבר טוב ללימוד עמדי בצוותא את אשר נטל עלי את חוק לימודי מדי יום ויום ופזה התחלתי בהתחלת החורף שנת תר"ד 1844 בלימוד מ"ס יבמות ואני הייתי אז בן ארבעה עשר שנים וכבר היה לי ידיעה בקריאת התורה ולימוד דקדוקה מעט וכברו אותי להיות בהישיבה לבצעל קורא וגם היה לי חשק מאד בלימודה ובשך זמן ששה חדשים ככלות ימי החורף נמרתו את מ"ס יבמות בלימוד תוס' ומהרש"א על פוריה ופעולתו חזקה עלי עד אשר יכלתי ללמד עם לומדים בשער ולהשיב כהונן לכל מה שישאלו וכה עבר עלי הקיץ הזא וגמרתו מ"ס כתובות. ובכל פעם עליתי נבוחה בחשק ובלימודי וגם עבר עלי עוד החורף השני וגמרתו את מ"ס נדרים עם כל מפרשיו ואז התבוננתי אני בעצמי ונפקחו עיני וראיתי אשר מקדם הייתי רק בבור רק אשר אין בו מ"ס. ובשם יצקתי מים ע"י לימודם הטוב בענין כל דבר על מקומו וגם למדתי שם יו"ד וחור"ט ע"י הרב הראש ישיבה החריף ובקי מאוד ומספיר לכל איש כפי כחו ותכונתו. ואם תשאלני קורא יקר מה זה ראיתי חדשות יותר מפתחלה ומה היה גדול כה לימוד הישיבה בלימוד הנחוג פתכל אשכלך ואורך את אשר לא נשכח ממני עד היום. עוד אוכזר ואצייר לפני את הרגעים בעת אשר התקפצו כל אנשי הישיבה בערך מאה ילדים וכ"א ישב על שקומו בהשלחנות הסדורים בשם כ"א לפי מדרגתו ובחרף בהתחלת הלילה התחילו כל ילדי הישיבה ללימוד את החוק הניתן להם

על יום מחר כאשר יבוא הרב הראש ישיבה לבקר את למודם ואז עמד הרב בתוך וסביביו התקפצו כל התלמידים ורק הרב הביט בהמים שלמדו את הוקם ביום אתמול והוא הרש מכאן לבד לבד מה שעלה על מחשבתו וכאן היה מחויב להשיב את הרב על שאלתו נכון רק ראה הרב מי הוא מוכשר בלימוד יותר טוב מחבירו? וגם כל אחד מהתלמידים שקדו וחרצו את עשתותיהם בפלפול כפי שהיו נכחם עד שיצא הק' למודם בחר וזך בלי שום ספק וטעות כה התנהג הענין בכל יום ויום בלימוד הדש עד שנמרו את המים כל וכל עם כל מפרשיו. זכר אזכר עד היום בעת שנפל עלי איזה קושיא וספק בענין למודי או חקרתי וחפשתי בכל עוד לתרצם ולהכינם. ובאשר מצאתי פשר דבר או שמחתי כעל כל הון. והענג שהיה לי אז גדלה יותר מאד מאשר הרווחתי כעת אלפים מה רבי מעשיך ה' מה גדלה פעולתך. את לב האדם עשית לבית האוצר לאוצר שמה כל עניני תענוגי תכל מכל אשר יתענג האדם מהפצו ותשוקתו כי ידאב לב איש מכל ענינים המדומים באין מבחין מבטן מי יצא שמחתם או תונתם או מי הוליד להם אנלי תשוקתם והפצם. משפח אני את הצדקה מה גדלה פעלתה? את אשר יבזו וימאס האחד וישליך פעלתה אחרי גיוו מבלי להביט אחריו יבוא השני וישתוקק וידרוש אחריו במלא הפצו בין כך ימולא כל כשרון המעשה בכל פעולה תכל באין מחסר כל דבר. במצב הנוכחי התעכבתי בבית הישבה שנה ומחצתה ואז עבר אבי ז"ל דרך עיר מירא בנסיעתו מעיר מינסק לביתו ופקד עלי לכוז לבית על חג הפסח וכן היה ובשנת תר"ח 1845 באתי לביתי על החג וגם היה בידי תעודה מהרב אשר למדתי שם באמת ובתמים וגם בביתי למדתי כל הקיץ בהשק נמרץ בעצמי ביד התמדה הטובה עלי אז אך לא ארכו הימים האלה כי מלימוד התבודדות כבר געלה נפשי ולא יכלתי להתאפק לישב ביד בלימוד כל היום ועשתנותי התחילו להתרוצץ בקרבי להתחרות מחדש עם לומדי ישיבה הרפים ועלה במחשבתי ליסע פשיטת ואלאזין הישיבה הגדולה אשר משם יצאו הרבנים המפורסמים בתכל ע"י השגחת הגאון הגדול המפורסם בהשכלתו מו"ה יצחק זלח'ה בן הגאון הגדול מו"ה חיים זלח'ה ראש מוסד הישיבה הנ"ל וכאשר נליתו את מחשבתי לפני אבי ז"ל אז לא היה חפצי כהפצו ופקד עלי להכבד ולישב בביתו אך תשוקתי חזקה עלי מאד ולא יכלתי לעצור ברוחי ועברתי מבית אבי ז"ל בלא ידיעתי ועברתי דרך מינסק אשר שם ישב דודי המופלג המפורסם מו"ה שלום זלח'ה וסיפרתי לו כל עניני מחשבתי ותשוקתי או יעין אלי להתעכב בביתו ללמוד בשם עם הרב הגאון מו"ה גרשון תנחום זלח'ה שהתקבץ ג"כ ילדים טובים ולמד עמם חנם אין כסף רק להגדיל תורה ולהאדירה והוצאות על זה היו מנדבת ה"ג המפורסמת מרת בלומקע מתושבי מינסק ושם למדתי עם הרב הנ"ל איזה חדשים עד אשר בא מרבה מאבי ז"ל לדודי ז"ל שיואח לשלוח אותי לביתו כי כבר התחילו השדכנים ההולכים על ארבע לרפוק על דלתי אבי ז"ל אחרי כי יצא שמי מרחוק אשר גם אני מחברת העילויים והטובים בלימוד ובעת הלו חקרו ודרשו לעשירים וגבירי עם לקחת לבנותם עלם המפורסם בלמוד לחיות לחם חתנם רבנים כמו שידרשו בעת הנוכחי אחרי דאקטער או ויריסט אשר גמר את חוק למודו בבית למוד הממשלה בן היה אז בית לימוד חשיבה כמו יוניווערסיטעט לכל לומדים ורבנים ומספח זו נפלו כמה ילדים טובים פרשת העושר המדומה או בחבל גורל רע אחרי כי לא התחקו היטב על שרשי המדוברת איכותה ומחותה רק מסות הכסף פרשה על כל פני ההסרנות הצדדים ועבור כסף וסחורה לא הביטו גם על עז שחורה וכאשר אול הכסף המדומה הפתאומית אז התאבל עם הזמן המתהפך פתחבולות שכלו אשר כבר מכר אותה לעזאזל בראשית מיטב ימי חלדו ולא ידע כי

סר ממנו גם שכלו בין כך נשאר צולל ערום על פני מי התלאות והספות ואין לאל ידינו לשחות ולבוא אל חוף המחיה והכלכלה זה היה חלק הילדים הטובים אשר נמכרו בכסף ולא ידעו כי רפאים מעגלתיו, במצב הזה הייתי כמעט גם אני, אבי ז'ל לא היה ביכולתו לפזר עלי נדוניא כערכו ומה גם אשר לו היחוס והתורה פי שנים מהכסף/ נ'כ נטה הפני יותר טוב להכריע בכסף את משקל יחוסו וליתן אותי לפת עשיר אף שלא כערכו וכעת באתי לבית אבי על ר'חש תר' 1846 אז שמענו מאוד כשמת אב על בנו' ואני אחותי דרכי כמקדם ועסקתי בלמודי כיד התשוקה הטובה עלי עד אשר עברו איזה חדשים או התפוננתי וראיתי אנשים זרים הלכים ובאים לבית אבי ז'ל ומרפרים ביהוד פחשאי וחולכים וחוזרים ובאים ואין אתי יודע עד מה עד שפא חעת אשר בא איש אחד לבית המדרש בית למדי וישב אצלי והתחיל לדבר עמדי בדברי תורה בשאלות ותשובות ואני לפי שכלי עניתי לו לכל דבר והוא הלך לו' בו ביום בערב בא האיש הלז לבית אבי ז'ל וגם אני הייתי אז בבית ושמעתי רק הדברים האלה ויצאים מפי השדכן' הדרך הלז נכון מאוד לפניכם פת יהודה' כסף ומזונות' ומה לכם עוד את הדברים האלה שמעתי והתפוננתי אז אשר כל הדברים קלעו אל מרתתי אך לא האמנתי בזה אחרי כי היה לי אחותי הפתולה הגדולה ממני' ואך יעשה אבי ז'ל לתת את הצעיר לפני הפכירה אשר דברי לבן עוד צללו באוזני מעת למדתי אותם זה לא כפיר והשבתי אולי החלפתי את מלת פת יהודה לבן יהיד וזהו עבור אחותי הגדולה ממני וגם בשתי מאד לשאול ולדבר מזה כי בעת הלז היו נכלמים גם אחרי חתונתם לדבר יחד וע'ז בפני אנשים זרים ומה גם לזכור את שם כלה או בתולה: ומה עברו איזה ימים ולא ידעתי פשר דבר עד אשר פעם אחד בא ביהוד איש אחד לבית מדרשי ואמר לי בפא מלא אשר ביום דנא יבואו אלי שני אנשים מופלגים לדבר בלמודי ואהיה נכון לזה' ואז התפוננתי כי אלי דבר יגונב וכל דברים הנסתרים היו רק עכור'. בערב פאו שני אנשים יהודיים ללומדי תורה והתחילו לדבר עמדי בדברי פלפול' עוד הראו לפני איזה מהרשא שנקשה באיזה דבר וסיים אח'כ ויש לישב ודרשו ממני שאניד להם מה שחשב הנאון המהרשא ז'ל להרין קושיתו ואני כיד שכלי הטובה עלי חפרתי ודרשתי וחקרתי עד אשר יצא מפלפולי ילדי התרועים על שאלת המהרשא ז'ל ואז יצאו בהפזון ולא דברן עמדי מאומה' וכאשר באתי לביתי פלילה אז חשנתי את האנשים האלה בבית אבי ז'ל' ואמרו לי אשר נתיישר אני בעיניהם מאוד והמחותן נתן כח והרשאה לגמור כפי פחינתם' את המחותן לא ראיתי מעולם ולא הכרתיו ומה גם את הכלה? וכאשר שמעתי מאבי ז'ל שהשיב להשדכנים אשר עוד חזון למועד עוד יתישב בזה נחה רוחי גם בזה' בין כך אתחקה גם אני לכל הפחות על שם המחותן והמיועדת לידע להשיב לשואלי דבר' במשך איזה ימים נתוודע לי שם המחותן משפחתו ומסחרו וגם דרשתי אשר הכלה תעבור על פני החוץ לפני לראות גם פניה וכמו ברק הפרק התנוצץ לפני איזה תמונה בחיש ומהר' כי גם עליה פרשה מסוה הפרושה מפלי להפיט עלי ובכן לא דברנו ולא חכרנו וא' עד שבא זמן קשורי התנאים למז'ט. הנכבדות האלה נגמרו למז'ט בחרף בשנת תר' 1846. זמן החתונה נכלו לשנה תפאה ביום חמשה עשר בשבט. בכל משך זמן התנאים לא ראיתי את הכלה ולא דברתי עמה רק פעם אחת או שתיים' וגם זה פעמים ננוכים שלא תראה הכלה את מבטי עיני עליה' וגם היא יראה אולי אראה את מבטה אלי ובה הלך השנה עד אשר בא זמן החתונה למז'ט

תקופה שנה מימי השחרות.

בשנת המשת אלפים ושש מאות ועשרים ושבע למספרינו 1847 למספר הנוצרים אני הייתי אז בן שבע עשרה שנה. בא היום הניע העת אשר בו אמר ה' בבריתו את העולם לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. ביום הות יתקשר כל איש בעבודות הטבע האנושית לעשות לו שם וזכר על פני האדמה מדור לדור. פעת הלז יבחר כל איש בתכונת רוחו ופמזנת נפשו בכור העונג ורונו יחד אם לשבט או לחסד? לא זה פית וחון אשר מנהלת אבות וקחו. לא זה כבוד וחרר אשר בכסף וקחו ומיד איש ישנו רק מזה ומיד החצלחה. היא האשה המשכלת. ולחיפך אז היא מר ממות עוד היא קשה מארץ מדבר וטוב לישב שם נלמד וערור. נעלם מעיני בשר איך יתקשרו ויתאחדו מזוגים החפזיים בקשר האהבה במדה גדולה ליתן כח לזולתו רוחו ונפשו באין הפוגה. כח לחיפך לבנות ולקלם ולגדק פשנאה מחלמט ולזו. ער אין קין. מה רבו מעשיך ה'! מה גדלו דברי התלמודיים אשר כללו את דברים אלה במלות קצרות אשר דרשו על מאמר הכתוב אעשה לו עזר כנגדו וחלקן אותו לשנים וזה הפצלחתו תחיה לו לעזר לא וזה תחיה לו כנגדו וכאשר הנסיון תעיד לזה בכל ימי עולם. בחקשר הזה נתקשרתי ביום המונפל הלז גם אשר ואיך? ומה? וכמה? הדברים האלה נעלמים מכל איש. ומה גם לעלם צעיר כמני אשר ישתוח לנפל אשת כל חזה שמש. עוד לא האיר לי השכלתי להבין את תכונת הגשר הלז. אשר מוכרת אני לעבור עי את הים הגדול כל תלאות ימי חיי. בעלם צעיר יציירו לו עשתנותיו כמו משחק תלדים אשר ישחקו בכדורים. וכאשר יקלע אחד אל מטרותיו אז ינהל לו ענג ונחת הדומיים עד אין קץ. הטבע נכ יעזור את עיני תלדים לחשוב כי המשחק זהו כל מטרותם והפצץ וגם אני בכל תלדום כגילי. שמחתי ועליתי פעת אשר הלבישו אותי במעיל לבן והובילו אותי תחת חפת משי והעמידו אותי פתוך כמלך אסור פרחמים והורו וידידיו סובבים תולכים סביבי בלפידו איש ותופפים ומזמרים בקול מזמ מוזמ מי ידמה אלי פעת הלז? ומי ישווה אלי פרנע המדומה הלז? העונג הזה אחר שעה או שתיים כבר הלך הלך לו. הקלות והדלון. האנשים והלפזואני נשארתי יחד עם בת גילי אשר עוד לא ראיתי אותה עד כה במחוז מלמשה רק אחר הדלת והמוזזה. לאט לאט ננכתי פעיני את מפסח. וכמו כן גם עליה פרשה מסוה הפוסה כמני. וזה נתפרדנו זה מזה. עד עכרז איזה ימים. וגם אנשי הבית הלפז ועברו. אז התהלנו לדבר יחד תחת צעיף הפושה לאט לאט עד אשר ההרגל עשה לנו התקרבות ביתר שאת. ואז היינו בחברת אנשים ככל הדברים אשר כבר נעשו וחלפו ועברו ונתישנו ונשתכחו רק שמי נחלף לשם אכרך תחת תיאר פהור או התן שכינו אותי מקדם וכאשר קראו אותי לתורה אז קרא אותי בשם רפי. ועל זה נתן לי הרב דמתא פכתב המכונה בשם מוריני. אשר מהיום והלאה ראוי אנכי ויאות לקרות אותי בשם רפי. ומי שלא זכה לזה ולא היה לו כתב מוריני קראו לו לתורה בשם חבר? כה היה המנהג בימים האלה לערך ארבעים שנה מיום הנוכחי שארשום פנה למזכרת? במשך חצי שנה אחר התונתי התפוננתי מעט במצבי והרגשתי בנפשי אשר התקשרות האהבה שחיו ביני ובין עורי אשר תוכיה לי ה' לא היה האהבה נצחית הנפשיות. רק אהבת הטבע המדומית מתחקה רק על שרשי הערב והמועיל? ופעבור הסיבה תבוטל גם המסופה. והרגשתי בנפשי אז מאמר החכם אכל דבש הרפות לא טוב. וגם הרגשתי כי השכלי והטבעי יתרוצצו בקרפי ולא יתאחדו זה בזה? ומה שארצה לעשות פשכלי אז יעמדו לי לשמן דרכי הטבעיים המוחשיים פעלתי אז ממחותני להרשני לנסוע לאיזה עת בנסיעה חפשיית? לוסט ריווע. ופחרתי לנסוע לבית

אחותי הגרה בעיר קאמניץ סמוך לפרוסק דליטא. והוא לא מנע ממני הפצו. ושם התעכבתי ערך
 שני חדשים ובאתי חזרה לביתי ואחותי דרכי כמקדם לישיב ולעסוק רק בלימוד ולאכול מפת פג
 שהוכתה לי על משך חמשה שנים. וזה עבר לי העת עד שנת תר"ז 1850 שהיה ערך שלש שנים
 אחר התונתי. ואז היה לי פג בכור שעלה למרום פדמי ימיו. ובעת הלו קרה נ"כ מקרה ההשגחית
 אשר בא לבית אבי ז"ל הנאון ולחזה הרב ר' שלומה פינס רא"פד מעיר מינסק ובין כך ראה
 והתבונן בבית עקד הספרים של איז ולחזה ושם מצא את הכ"ז של כפרי איז ולחזה הנקרא קרן
 אורה ולקח לו איזה כ"ז מהחפזים הנ"ל להפיט בהם טובים ואיכותם ועד כה לא זכה שום איש
 להפיט בהם אף אחד מפניו והפין איז ולחזה היו תמיד לחיות טמונים בקרן זוית ולא לפרסם בתבל
 עד עת מצא ועבור זה כינה את שם כל החפזים בשם קרן אורה. וכבר היו טובנים ועומדים ששה
 ברכים בתוך יתר הספרים של איז ולחזה אשר לא שופתי עין וזלתי עליהם. וכאשר קיבל הרב רמ"פ
 כרך אחד וחפיט אז ארוכות וקצרות שאלתי אז ממנו מה יגיד על זה? ואז השיב לי בדברים האלה
 לפלא פניני אשר החפזים היקרים האלה. לא יותנו לדפוס ולחיות חרות בעט פרול למזכרת עולם
 הספר היקר הלו ישתווה לספרי הראשונים לשיטא מקובצת וכדומה המפורסמת בתבל! הדברים
 קלעו וזין תשוקות בלבבי והרחבתי בנפשי עז ומסרתי הרברים האלה לאיז הנאון ולחזה וגם הפחתי
 ברוחי על גהלי ההתעוררות שיראה להלקם פיעקב ולהפיצם בישראל. ואז השיב לי איז ולחזה נ"כ
 פלשון התלמודי קריינא דאיגרתא איחי ליהוי פרוונקא. ואם כהפצו להתחיל ולהתאמץ בזה אז ימסור
 אלי הכל להביאם לבית הדפוס. וכאשר לבד זה כבר נעו עשתנותי להתרחק מביתי על איזה עת
 אז ענית לי ואשר בכל לבבי ובנפשי מוכן אנכי להתחיל ולסיים בעזר ה' בכל מרחתי ועמלי. וזה
 מסרתי לחותני אשר מוכן אנכי לנסוע על איזה עת עם ספרי איז ולחזה ולקבץ נ"כ את התימא
 הקונים ואח"כ להביאם לבית הדפוס. וזה עברתי בשנת תר"ז לכמה ערים עם ה"כ הנ"ל וזכה
 נחלתי בכור מכל הרפנים והגבירים בכל מקום שעברתי בהם וחזרתי לביתי בשנת הנ"ל ונפשתי מעט
 מדרכי. ואז אמר אלי איז הנאון ולחזה שאסע לוויילנא להתחיל ההדפסה בבי טוב והעלים הראשונים
 שיצאו מהדפוס תיכף לשלוח לו ראשון וגם בדרך אותי קודם נסיעתי ואמר אלי עלה והצלח! ובשנת
 תר"ז בחדש אלול עברתי לוויילנא אשר שם ישב בנו המפורסם מו"ה יעקב פרוך ז"ל והייתי שם בימי
 החג אשר בין כך יצאו העלים מרשיון הצענזוריא הנהוג ברוסיא וגם שלחתי אותם כפקודתו אך לא
 כאשר יתשוב האדם יעשה א"ה. דרכי איש ופעולתו הכל כמו בפחשך ותחלק. אור ה' המאיר לו
 בכל דרכיו זהו רק ביד ה' האוחז בו ואמר לו עד פה תבוא! בחדש מרחשוון בא פתאום ציר מיוחד
 לוויילנא ומסר אנרת מפינסק. וכאשר פתחנו את האגרת נבהלנו ונפלנו על פנינו חשכו עינינו להפיט
 על היריעה הרשום עליו בדברים האלה! אהה! ביום ט' מרחשוון עלה יצחק אבינו למרום. וזה ישבנו
 שיוממים שבעה ימים. וגם עשו לו מספר גדול בבית הכנסת הוויילנא ושם ישבו כל העדה על הארץ
 איזה עת וספרו עליו כיאות לצדק ויראתו. וכאשר נאסף יצחק אבינו בגמר הדפסה כמ"ס יבמות והוריות
 גמרתו או את הכרך הלו לחיות לספר אחד. ושם שפכתי שיח ואכל בגמר העלים. הנדפס בשם בשם
 אבל כבר. וזכה גמרתו את פעלתי שזכיתי לחיות המתחיל בזה. וגם בכור איז הנאון ולחזה ראה
 עוד בחייו את העלים הראשונים כאשר יצאו ממכש הדפוס ואני באתי לביתי ואחותי דרכי כמקדם
 לחיות מחובשי בה"מ'ד ובמצב הזה עבר עלי גם שנת תר"א עד אשר בא שנה חדשה והוליד נ"כ
 עשתונות החדשים אשר בקרבי מחדש. בשנת תר"ב 1852 ינסור אכילת פת פג שלי בבית חותני

אף כי עוד היה לי שנה אחת כפי התחייבות שלו, אך קצה עלי לאכול אכילת פת בנ הנחשב עלי למצנת הנם. ואז בקשתי מהותני שימלא חפצי לשכור לי דירה בפני עצמי, וגם אראה לדרוש אחר איזה מסחר, ולהתחקות אצל ג'ס פפרנסט בני פיתי בדרך העולם, ומה גם לאנשי רוסיא אשר דרכי המלאכה היה נכוח או בעיניהם. ולא היו אז רק המסחר המדחק על כנפי הות. או לאנשי השכלה להיות מורים ומלמדים, או כופרים, וחושבים ואני מאסתי בכל אלה אשר החכמה להתפאר לפני זולתו ובהרתי את דרך המסחר יותר טוב לפני אשר זהו פיד חי לכל אשר יחפץ ברב או במעט. כפי נרל ההצלחה לכל איש ואיש, בהעת חלו היה התקשרות המסחר בין עירנו פינסק ובין עיר סלאונים פלך הוראדנא אשר הובילו מעירנו מלח ושאר סחורות לשם פתמידות. ואז התחלתי לנסות עסק גם בזה והמסחר חלו היו בכורי ראשית ימי חלדי למעום מעין הדעת חלו. וקנתי לי מלח ועוד איזה סחורות החלבים מישור לשם פאיזה מאות רויס. וגם אני עברתי אחריו למוכרה. אך בפעם הראשון הזה לא עלתה פידו כי המקחים נפלו מאד אז והוכחתי לעזוב את הסחורה לידו אחרים שימכרו לעת מצא כאשר יעלו המקחים מעט, ואשר נסעתי לפיתי ובין כך קבלתי מכתב מפיית איש הידוע דשם אשר מעט סחורה נמכר, והמותר קרה מקרה לא טוב, אשר נגנבו נחצו חרפה כהוונת, וגם הסחורה שלי בתוכם. ושלה לי החשבון מהסחורה שמכר וכאשר הפסתי מלמטה השורה האחרונה אז ראיתי והפוננתי אשר יאומת משל הקדמוני שאמרנו בסף נדננא ילכו לאפדוק, ותחת בכורי ענבים ראיתי גם אני באושים בכל אנשי גילי. בין כה נשארתי בעת חלו בלא עסק ועשתונתי התחללה להתרוצץ בקרבי ולשוט במחשבות על כל רחבי העינים להתחקות על כל שרשיות. איזה דרך יהיה נכון לפני ומה גם אשר חיותי אז פתור בעחצ אשר מחוייב הוא לפתנס את בני פיתי. עיב התרתי בכל עוז למצא איזה מסחר נכון לפני. עד שעבר כל השנה פרעיונות שונות ופא הקין זמן הפשחת הנהר בעירנו. ואז היה בעירנו מסחר ישן מימי קדומים מסחר האניות החולכים מעירנו לעיר קרעמנין והלאה, ומובילים מלח ותבואות דרך הנהרות אשר שם אניות יהלכון ויחזרון תמיד, עד שיוספה ויגמר הכפור הרבם. אז ינפשו עד זמן קיץ הבא והזורים לדרכם כבראשונת כה יתנהג העתי חלו עד היום הזה ובה ה'גן עמל גם הותני מימי קדומים וכאשר ראיתי כי מסחרם זולתו לא היו נכונים לפני דרשתי להותני כי יקבל אותי במסחר האניות שלו. וכאשר מילא חפצי והלכתי בפעם הראשון על המים. אז התפוננתי ולמדתי את כל תחלומות הים בכל הנצרך לטוב. וכאשר ראה הותני אשר מוכשר אני לפעולתי אז מסר לי את כל העסק חלו ועשה אותי למנהל ומשנהג על כל עניני המסחר הנל. ובה חלבו איזה שנים וגם ראיתי שבר מעמלי. כי בעת חלו התחילה המלחמה הנדולה בין קיסר ניקאלאי ברוסיא עם קיסר נאפאליאן מצרפת יחד עם אנגליא וטורקיא. במקום הים השחר פתומת סאוועסטאפיל. ואז נדדו את סכלת הים השחר במסחר הסחורה פאניות וכל הסחורות והתבואות חלבו בדרך הימים פנתות החולכים לפינסק ומשם דרך הים החולך לאשפנו והלאה. והיה אז מסחר גדול בעיר פינסק אשר פאו מכל הסביבה לשם. לשבור שבר. וגם אנהנו בנינו לנו אניות חדשות והטעינו בהם מכל מיני סחורה שדרשו לשם ואני חיותי המוציא והמביא בכל העסק חלו. ובה חלך העסק איזה שנים, עד אשר פא הקין גם על המסחר הזה, כי אחרי שנתחזה השלום בין המלכים האלה ונשפת המלחמה הידוע בשנת 1856 אז נשפת גם המסחר שלה, וחרפה סותרים וידו ממדרגתם מגפלת המקחים מכל הסחורות וכל המקומות אשר עשו חפשי לחובל מאיזה מקום שירצו

עזבו את עיר פינסק ושחקו על משפתיה וגם אשר הפסדתי מרבושי יותר מהוני וגם נשארתי בלא עסק כי כל העסקים הראשונים כבר כפו תמו עד לכלה אז התחילו עשתנותי להתרוצץ מהרש בקרבי. מה אעשה? לאיזה עסק אחקור? אחרי כי כל העסקים הקודמים היו כרוח וכחלום יעוף ואין התחלתי לשבח את המלאכה: או איזה עסק שיש עמה מלאכה אשר אין תולים על פליטה ואין למו חליפות תמיד כדרכי המסחר. והשקתי גם אני לנסות זאת וכמו אמרו התלמודיים בדרך שאדם רוצה לילך בה שם מוליכין אותו וזהו דברים אמתים לכל עניני מחשבה ומעשה אשר ידרוש ויחקור כל איש אחריו בן יודמנו לו מוליכי ומנהיגי הטבע למלאות תשוקתו וחפצו וגם אלי קרה מקרה חלו בעת הזאת. כי הנה לאבי ז"ל נזכר עשתנות חדשות לפי מצבו בעת זקנותו אשר נכר עליו חפצו ליסע לאי על ימי מנוחה ומאם מכל פעולת ידיו ומעסקיו ועמל בהם כל ימי חלדו והעיקר היה לו בית מלאכת הנרות אשר ראה שבר מזה מכמה שנים וגם אני ידעתי את המלאכה עוד בחייתי ילד אמן בבית אבי ז"ל ובכן התאחדו עשתנותי וחד לקנות מאבי ז"ל את הבית והוא יהיה חפשי ליסע לחתון חפצו. ועלי יהיה עמל עם מלאכה נזכר כפי תשוקתי וכמאמר חז"ל משל לפעל החבל ופעל החרוץ וגם אנהנו גמרנו בחקנן חלו בשנת 1857 וזה היה ערך עשרה שנים אחר התונתי ואז הייתי בן עשרים ושבע שנים וגם זה היה לי ביבורי ימי חלדי לחיות לי אהות נחלה עם בתי מלאכה רחוק רחוק ממצבי הראשון ומתהלכותה יעוד דרכי ויתפכין המסחר תהיה רק עשתנות ודרישות וחקירות חפניים על כנפי הרמיון והשכל והמלאכה תאחב את פעליו המתקן וחביב לה פעולת ידי אהוני ואין לה חלק ונחלה עם הדמויות חפניים על כנפי רוח. ופזה העסק התקשרתי אז גם אני. סדרתי את סדר בתי המלאכה לטוב בכל תכונותי והתחלתי לעסוק בזה וזה ראיתי שבר ממנה בדרך כל מלאכה המתנה את פעלית ובה חלק העסק שלי איזה שנים. העיקר מהמסחר היה בעת הדורף ובעת הקיץ אז תנוה המסחר כמעט מכל וכל. חוץ המסחר שלי מקודם על המים שם נפשתי בחורף. ופזה אנוה בקיץ. בעת חלו כאשר חפשי הני ממסחרי התחלתי להתקנות על ערשי עשתנותי הקודמים לחנות בלימודי ולחשוב בחנויות מעט ואז כתבתי וחברתי את ספרי בית אהון אשר אתי בכתובים ומוכן היו לבוא לבית הדפוס בעיר אדעס כפי תעודת ומכתבי הרפנים דשם אך לא עלתה בידי כפי שיבואר אח"כ בסיפור ימי חי, וכאשר גמרתי את המחברת הזאת וחקיין הכפיד עלי אכפו לתת לו מלאכה ואז הוכרתי לדרוש גם על מלאכת הקיץ בבית המלאכה שלי ונסעתי לבית מלאכת הפורית אשר היה לאחד ממודעי ושם ישבתי עד אשר למדתי גם את המלאכה הזאת בכל משפטי, וגם אני הוספתי ותיכנתי בביתי גם המלאכה הזאת לחיות חלקה בקיץ חוץ מזה טוב לתכונתה, ובה חלק נזכר איזה שנים, מלאכת הנרות ופורית צמודים יחד בבית הקיץ וקיין אך גם על המלאכה הזאת פא קיצה. נשבת בית מלאכתי לא מסיפת דברים חסרים לה, או הנחסרים לי, העסק חלו היה טוב מאוד לפני אך מסיפת אחרים מהחסרים הוכרתי לעזוב גם אני את עמלי ופעלתי כי אחרי שיגעתי ותכנתי בית המלאכה שלי אז הפיטו גם אחרים עלי, ואיזה אנשים נכורים חמדו נזכר לפעלתי ותיכנו בתי מלאכה גדולים ומתודרים וגם פעלו ועשו סחורה הרבה יותר מעל המדה הדרושה עד אשר הוכרתי לסבור פזול, ובה חלבו והתנהנו איזה שנים עד אשר ראיתי כי אין שבר לפעולתי ויגעתי לרוך, אז השכתי את המלאכה שלי ונסעתי לעיר קרעמענין אשר שם היו לי מבורים עוד בחיות לי מסחר המים וגם שם נסיתי לעשות עסק עם איזה סוחר בבית המלאכה

הזאת אשר היה לי בעיר קרעמעניין והתחיל חתרף לבוא, אז היה גם לשותפי סיבות שלא היה ביכולתו להוביל המסחר הלו כנצרך ונשארת בידי בעת הלו בלא עסק, ואז לקחתי לי מועד ליסע לעיר אדעסא להדפיס את ספרי בית אהרן אשר רבים הללו אותי לתפארתו ונסעתי לעיר אדעס שם נתנו אלי כל רפנים תעודתם ויהללוהו בשערים מעשים להתפאר, כאשר נמצא אתי בכתובים, אך לא ארנו הימים וקבלתי מכתב מביתי אשר הורשים איזה נבירים לבוא לפיני ונכון לפני איזה מסחר ועסק והוכרתי לעזוב את ההדפסה ובאתי לפיני ושם חשנתי איזה משרה לנסוע להיות מנהל בעסק החלבים אשר היו אז מכהר גדול מעיר קאמערניעסלאוו לעיר פינסק וווארשא טרם שהיה מסלת הברזל מישור משם לווארשא ובהמסחר הלו עסקתי איזה שנים, עד אשר בא הקץ גם לזה כי אחרי שנמנה מסלת הברזל מישור בכל הסביבה דשם, נשפת גם עסק החלבים הלו שהלך בדרך חמים לפינסק וכל אחד הוביל אחיז ממקומו למהו חפצו מישור בדרך המלך, ואז באתי לפיני וישבתי שם עד שנת 1870 ובשנה הללו עלו על עשתונותי לנסוע לעיר קיוב רכלת העמים וגם היו לה התקשרות המסחר עי חמים עם עיר פינסק, ושם בחרתי להיות למושב לי. וזה יעור להיות מהשבתי לטוב. בשנה הראשונה מעת ביאתי לקיוב נתן לי ה' שכרו ממסחר תבואה אשר היה אז לעיר פינסק והובילו עם אניות הקטור שקנו אותם ג'כ סוחרו פינסק למסחרם ועל ידי נעשו מסחרים גדולים אשר מסרו אלי מכורי ומוזדעי, ואחר עבור השנה הלו וכבר היו לי מכורי קיוב גם מסוחרו חוסיא אז בחרתי לי עסק אחר והוצעתי זה גם לפני איש נכבד מנכורי ונכבדי פינסק אשר יעב שם ג'כ לרגלי מסחרו באניות הקיטות שלו, ונתיישב בעירו לקחת חלקו גם בזה ועוד ביתר שאת ליתן כסף בזה העסק כדי העשירות הטובה עליו, וזה העסק יסדתי אני כמעט הראשון שלא קדמני אחר שם והעסק היה לחלוות לכל איש שיש לו איזה מכור שיחיה כמה שיצטרך לפי ערך מכורו כסף מזומן לעת מצא והסך שיקבל ישלם לאט לאט בכל שבוע או בכל הדש ויקל לו יותר מאשר ישלם בבת אחת בזמן אחד, וגם הפ'צ קצבנו לנו מעט כפי ערך הסוחרים הגדולים המקבלים מהפאנקען הידועים, וזה המסחר הלך הלך וגדל וגם נחלתי אותו בצדק לא עשקתי ולא רציתי ולא ננשתי לאיש בעת דוחקו וזה עור לי מזה בעד איזה שנים, ועוד מסרו אלי איזה נכירי מעירו וגם סוחרו חוסיא מקיוב את מנסת בספם להיות חלקם ג'כ בזה ובה הלך העסק הלו עי בכשרות עד אשר הביטו על זה העסק אחיז עוד איזה נכירי עם, ועשו את זה לעיקר מסחרם, ובה הפרונו על המדה יותר מדי וכמאמר החכם אכול דבש הרפות לא טוב, וגם הם אכלו והאכילו מדבש הזה יותר מאשר יכלו נשא הנותן והמקבל יחד ומה הסבה המאסתי אני את המסחר הלו ומסרתי לכל אחד את חלקו ונשאר העסק לפני רק לפי ערך כסף רכושני, ועוד קניתי לי אניה בעת הלו אשר התחילה המלחמה בין רוסיא וטורקי, בשנת 1876 היה אז ג'כ מסחרים גדולים על פני חמים אשר הובילו באניות כל הנצרכים להעמיד למהו חפצם, ובה עור לי בעת הלו אשר נחשבתי לבן עשירי עם, שכרתי לי מדר מהודר בפני עצמי קניתי לי כלי בית מהודרים וגם היו לי צפרים פרחים נחמדים כדי התשווקה הטובה עלי בזה, ואני הייתי וישבתי בשלוות השקט ומנוחה בעת הלו במכר כל חלדי וגם ב'פ אוזלו לפרקים בנסיעת התשווקה, לוסט ריווע וכ'כ באתי גם אני לפיני לפינסק פעם אחת לשנה, ובה הלכו הימים ימי המנוחה, עד שנת 1878 אשר השב ה' מחשבה וסבב סבות שנות להחליף את דרכי ולשנות את מצבי, ולאמר להצלתהי עד פה תבוא ולא תוסף, וכמאמר חז"ל גלגל הזור בעולם והתחלת הסבה הנ'ל היה בשנת הלו, בא זמן וגבול לפני הגדול לעמוד לעבודת

הצבא אחר שטלאו לו אחד ועשרים שנה כפי חוקי רוסיא, וגם בעת הלו היה המלחמה חזקה בגבול טורקי במחוז ומעוז פלעוונא, ומאוד נפל פחד עבודת הצבא או ופיתר על היהודים מרוסיא מכמה ענינים נכונים המבואר בזה' **א** היהודי פרוסיא כמעט כלם נמוכי רוח ורכי לבב מימי ילדותם יותר מילדי רוסיא כי גם בעת ילד הילד בחדר למודו נצרך לו להפחידו ולהחזירו, יפחידו לו רק פאנשי חיל, במחלומות הצבא עד אשר גם בגדלותו בעת רואה את איש חיל ואנשי צבא ולך מנגד ויברח מפניו כמו מן הזאב, כי יהשוב אשר לא נברא זה רק להרוג ולאבד **ב** היהודים שכבר חלפו ועברו את מספר שני עבודתם, ולפעמים מסרו גם נפשם ואומין רוחם בימי עבודתם כמאות לאיש חיל מארץ מולדתו וחור לבית אביו רק בעור שניו, ולפעמים נפצע ומדי אשר הרעה את נפשו למות, עבור ארץ מולדתו, גם אז יציב לו לשטן דרך היהדות אחרי כי נולד יהודי ואין לו חלק ונהלה בחוקי רוסיא, ואין לו רשות לדור בכל מקומות רוסיא רק בהערים המיוחדים, וגם אין לו לשחור ולעסוק רק בדברים הקצובים ליהודים למפל בהם מלחיות לו רשות לקנות שדה וזכרם או לדור בכפרים ולעשות שם גם מלאכתו ע"ז חוקי רוסיא לא יתנו לו למלאות תפצי ואחרי כי החקים האדירים האלה פרושים רק על היהודים אך יחפזו ויחשוק איש היהודי למסור את נפשו ולעזוב את בית מולדתם ולחיות בלחם צר וימי לחץ בצנה ומצוק, עבור ממשלת רוסיא החלכת לרשת משכנות לא להם רק להגדיל גבולם ותפארתם' עבור זה יקרה אשר רבים מפורי היהודים שיבוא זמנם לילך לצבא או יבריתו ויעלימו א"ע, וטוב להם להיות נודדים ממקום מולדתם פארץ אחרת' מלחיות במכסת אנשי צבא רוסיא, ומשני הסיבות האלה קרה ג"כ לפני אשר מאס פני בזה העבודה ובחפצו היה ג"כ להתרחיק נחוד, אך אחרי אשר עזר לי ה' ברכושי או אמרתי חספס יענה את הכל ופיתר פרוסיא, אשר גם השפטים גם השטרים כלם יחד כמו העלוקה האומרת חב הב ומתפרס הוא פרצי כסף גם על דבר רצה ושווד, ומה גם בזה אשר יחלפו וימירו הכל כפי חפצם ע"כ עזבתי בית משכני וכל המסחרים שלי ע"י אחרים ובאתי לביתי ליום המוגבל ופיה פעלתי את חפצי ומכל הנערים שהיו אז על המבחן לא נשאר חפצירק פני כיד ההצלחה הטובה עלי אז, וכל מכירי פאו לביתי ושמהו על שמחתי בקול מוזש שהצלתי פני ממות, ועוד רעת מזה, מה גדלה שמחתי אז ומה מאד נפלא שמי אז פין כלם, בשם מוצלה ומשכיל! אך מי יודע האחרית מראש? ירגיש ויבחן כמיט חספות והמקרהות לידע על מה אדניהם הטבעו? מי יוכל להגיד מראש בעת ישמה איש ולאמר לו אשר אחריתו תוגה וצרה? גם אני בעת שמחת לבבי וענני רוחי אשר עבדתי אז מפעלתי מי יגיד לי אז אשר מזה יצמח לי אחרית לא טוב, ותצפרים המזמרים וכלי בית שלי המהודרים הם היו ג"כ מסבבי רעות? לרוע מצביו? רק ה' הוא היודע בזה, פראשיתי ומלפנים טרם לא נעשו לפני נגלו כל תעלומות והאיש הולך רק בחשכה בכל פעלתי ורק יד ה' היא תאיר לו ותעשה הכל בחפצו בעת נמרתי את חפצי נסעתי חוצה לבית משכני בקיוב, ושם השנתי את האיש אשר עזבתי שם לשמור את כל צרכי ביתי, התחלתי להתחקות מחדש אחרי כל העסקים שלי סדרתי הכל בסדר נכון כבתחלה ונהגתי את עסק החלואות כבראשונה, וגם את האניות בקרתי בסדר נכון כבתחלה וזה הלך העת ערך שני חדשים לביאתי וזה היה החדש מארץ 1878 אשר בזה החדש היה ג"כ זמן קאנ-טראקטען, הידוע מדי שנה שנה בעיר קיוב, במסחרים חדשים שיתקבצו אז מכל הסביבה דשם וגם אני פעלתי או בחדש הזה בפעלתי החלואות שלי יותר מכל החדשי השנה כיד המסחר הנחוצן בזה, ואז היו בביתי כל כלי כסף וזהב ועוד כמה חפצים יקרים אשר היו אחרים בידי לפתוחן עבור

הכסף שלותי עליהם, ואני הייתי אז בביתי לבדי, את האיש אשר עזבתי מקודם לשמור את חפצי פטרתו אותו באיזה שבועות מקודם אחריו כי שמעתי עליו מאנשי הצד דברים לא טובים, ופיוס שפת יסען מארץ לעת ערב בשעה שיצאתי מביתי על איזה עת בדרך, את כל הדלות פיתי סגרתי הכלב שומר בית מבמה שנים הלך גם אחריו, ובערך שעה חזרתי לביתי ורציתי לפתוח הדלת במפתח שלי, ומה מאד נבהלתי ונפעמתי בעת הלו אשר ראיתי כי הדלת החיצונה לא סגורה, כהן מקשת מהרתי להדלת הפנימית, והנה פלצות פתחתני וראיתי אשר גם היא פתוחה, חשך ועלטה בביתי התחלתי לחפש ולמשמש את מקום החפצים שלי אשר סגורים היו פתוך ארגו ביחוד והנה כמו אחוז ידיי בראש פתנים אשר עקצו ונשכו את כל חושיי, לא האמנתי פעצמי אם בחקין אור? או בחלום אדבר בו— מה אומר קצרה הרעה הלזו להכיל את כל סגרת רוחי בעת הלו ולא יכלתי רק לברוח מבית התופת זה, ולצעוק לאנשי הצד, ננכים ושרדום! עושו חישו להצילני לקול צעקתי התקפצו כל אנשי הצד וגם הם התפלאו מאד על המקרה הלזו אחריו כי ראו אותי מקודם בערך שעה יושב בביתי שלזו ושקט יחודי בדרך, היש מהר חלבו כלם פגר דלוק לתוך הדרי, והנה מצאו הכל פתוח ולקחו כל בלי כסף וחלב, וגם השטרות והמוזמן וגם פגרו הרק שלי היקרים הכל היו פסק כמה אלפים ריב ולא נשאר רק הצפור המזמר הנישב במדורי שקט, רק קולו לא ישמע בדרך הסיד בעת אשר הבחין עלי והתבונן על פני זועפות, אז שבת גם הוא מנגנותיו כיד הטבע הטובה עליו ואחר הפסתי עליו ודמיתי אשר ישכב דומם כמה, הוכיחתי למשמש פגרו את מקום משכני לזו אותו מתרדמתי אך הוא לא ענה אותי דבר, ובכיו סגרו הננכים גם פגו שלא יגיד מאומה, ולהיפך כלפי נתן קולו ברצח ונבה ויליל כמו הפיט על פגו השודדים, אשר חרית את פעמותיהם שחיו לא כפיר בפית, וכלם התפלאו על המראה הלזו וגם אני חוקתי את רוחי מעמי, והתחלתי לקפץ את חושיי לחשוב מהשכח מה לעשות, ראשית הליכתי היה למקום השפטים הנקרא פרוסיא צאכט ועם היו מכירי, וגם סמוך לבית מחורי העניו שם איזה שוטרים וגם את החוקרי דין הנקרא כלעדאויטעל היה אז שם, כלם חלבו תיכף לביתי התבוננו וראו את המנעולים והפיטו על תכונת פעולתם זה אל זה ידבר וכל אחד יפיט על חבירו עד אשר קין לבבי ולא יכלתי להתאפק ולשאול מה זה ירמון מליהם, עד אשר השיב לי אחד ויאמר ראשית פעלתי להפיט היטב אולי הנגבה היה מהנגב פעצמו ואחרי נראה לחקור איך היה הדבר ואיך נצרך לדרוש כפי החוק, התחלתי אני לצעוק במר רוחי מה לי לחוק תנו לי איזה איש שילך עמדי אולי אשיג איזה משעול ומסלול מצעדי הננכים וכאשר הבחני היטב כי פאמת ננב ממני עני אחרים ואז נתנו אלי איש אחד מהשטרים שלהם ופקדו לי שילך עמדי בכל מקום שארצת, בראשית חלכתי לאיזה איש מכירי להתיעין עמו מה לעשות ואמר לי אשר נצרך לילך בחשאי שלא יודע לאיש אולי נשיג מה איזה דרך בהנכים אך השומר שמסרו אלי לא נתן אותי לחלוק יחודי וען פקדו לי לילך עמדי יחד בכל מקום מחלכ, וחשב אשר נצרך לו לשמור גם אותי, בחמת רוחי הכרתי את השומר ואמרתי לי לך לעזאזל ברה לך אל מקומך אמרתי תחיה לי לעזר ועוד תהשכני לאיש עול ולא תתנני לילך חפשי ובוה הזכרתי לילך חזרה לבית השפטים ולבקש מהם כי יפרשו ממני את העומר הלז וכשם שתקבלו שכר על חדרושה כן תקבלו עבור הפרושה, זה דרכי חוקי פרוסיא מהשטרים ומהשפטים שלהם, אשר הופם ככולם עם ננכים חלקם יעם שרדו לילה חברתם ואחד מאלף יקרה בשם שימצא איזה נגבה או ישינו את פעמי השודדים כי גם אחרי אשר הצנתי לבניהם את האיש שעזבתי אותו מקדם לשמור את ביתו וגם

הראיתי לפניכם את פעלתי אשר מהם ראו והתפוננו כי ידיו ויד חבריו במה היו פוה, עכ"ז עשו אותו הפשי, באמרום כי כפי חוקי רוסיא אחרי אשר לא חטפו אותו ביד לא יוכלו לעשות לו דבר ובה דרשתי וחקרתי ועוד פורתי בסף זמן ועת עד אשר התיאשתי מזה ואמרתי ה' ימלא הסרונני. בין כך קצה עלי מאוד לחיות יחידו בביתי וכתבתי לפיתי שיבואו כלם לעיר קרוב לדור פיהד, ופשנה הלון מכרה וזגתי את חבית שלי בפנימס ובאו כולם לפיתי אשר חביתני על כלנתי, שנה אחת ישבתי עם ביתי וילדיו בחבית אשר שכרתי אך אחרי כי לא הורגלתי לחיות עם כל ב' פיהד ועוד בדירה מושכרת עלה בחפצי לקנות בית סמוך לקרוב אחרי הנחר הנקרא סלאפאדקע, אשר שם יכלו היהודים לקנות בית לצמיתות ובה מלאתי את חפצי על השנה השניה ונכנסתי לפיתי במקום סלאפאדקע וכל יום ויום הייתי אני בקרוב לרגל מסחרו אשר נשאר לי עוד במסחר האניות, כי במסחר החלואות לא יכלתי לנהל איך אחרי הנכבה אשר נלקה ממני רכושי יותר ממחצת ובה הלך העת עד שנת 1880 ואז הוכרתי לחיות בקרוב בתמידות לרגלי המסחר שלי ושכרתי עוד בשם הדירה עבדוני וחבית שלי השכרתי לאחר ושם הייתי עד שנת 1881 זמן השערוריות והשדודות שהיה אז בקרוב, ואכתוב גם מזה מעט את אשר ראיתי פעיני בעת הלון לחיות למזכרת לנו ולדראון לאנשי רוסיא האחרים. בשנת 1881 בחודש אפריל 26טען ביום א' בפוקר יצא הקול אשר ביום דנא יהיה שדודה ופיהד בכל בתי היהודים ואחרי אשר דרשו משוטרי העיר לידע על נכון ולא נמצא מענה נכונה חשבו אשר אך ביטוי ודבר שפתים היא אך כחצות בשעה 12 התחילה השאון והמהומה בין החניות הקטנות העומדים ברחוב העיר הנקרא טאלצאק ושם נקללו אספסוף מכל פחותי ופוזוני רוסיא, ונפלו על כל סחורת היהודים העניים שישבו פלחם וזמון ושדדו והמסו ושברו עד לכלה. אחר זה התחילה האספסוף לחפרד כמעט בכל חוצות העיר ונפלו על כל בתי היהודים ושדדו שם ושברו וקרעו כל מה שמצאו וכל איש אשר היה בבית התחפא במסתור לכל יודע להשדדים לכל וקה עוד את נפשו. סביבות ביתי ראיתי פעיני אשר סבבו השודדים כמה פתים שדדו שם יהודים ושברו החלונות לרסיסם וכל כלי הבית שדדו ורמסו ושברו בקול הידד מר צה שבר על שברו אני עמדתי בביתי חשקפתי דרך הלוני בפח נפשי מה יהיה האחרית? אנשי היילים רכבו סוסים פערך המשים איש פאו למקום השדודה ואני חשכתי אשר במה יכריחו אותם במהלומות רצה אך לשוא. הם צעקו להם רק שילכו הלאה בין כך כאשר נמרו ושדדו בית אחד הלכו הלאה לבית השני והאנשי היילים הכריחו אותם משם ג'ב הלאה ובה נמרו השדודה כמעט בכל בתי היהודים ביתי וכל כלי ביתי נשאר במקומה ע'י נם אחרי אשר אנחנו כלנו התחפאו באחת הרפתים וחבית נשאר ריק באין איש ופעל חבית שלי מאנשי רוסיא אשר רצה ג'ב להציל את ביתו מנזק אמר לפני השדדים אשר לא ידור אצלו שום יתודי ופיהד הלכו להם ונשארה חבית שלם ג'ב בכל כליו וכל היום החוא והלאה וגם ביום המחרת עד חצי היום שדדו ורמסו כל מה שמצאו עד אשר כמעט לא היה עוד מה להשאיר. וגם שוטרי העיר ואנשי חיל הכריחו לאט לאט עד כי הלכו השדדים מזה. והאחרית והסוף מזה כבר כתבו כל כותבי העתים וכבר ידוע זה בין החיים. ואני אכתוב רק מה שראיתי פעיני. אחרי השדודה הלון לא רציתי לישב עוד בשם וגם כל העכבים נהלשו ורפו בלא יכלו להרויח מה עלה על עשתנותי לנסוע לעיר מאסקווע אשר נשמע כי שם שוכן שקט ואין רעה במגרתם והאמת יזכר על טוב גם מעשי ופעלתי איש נכרי אשר ינחל בהסד גם מאנשי רוסיא וזה חשר הזקן דאלנארקאוו אשר היה נענעראל נופערנער בעיר מאסקווע. והוא בקד ופעל ועשה שיהיה שקט ושאנן בעירו ואני הייתי

בעיר מאסקווע בערך שנה ועשיתי שם איזה עסק בסחורות מאסקווע הידוע אך לא נתנו לי שכרי כנצרך והזכרתי לשלוח את הסחורה לעיר אדעסע וגם אני נכעתי לשם. וגם אח"כ הזכרתי לנסוע עוד למאסקווע בין כך נתהווה עוד השדודה בעיר באלטע סמוך לאדעס ואז אנשי עיר קיזב בחרו אנשים מיוחדים לעשות קאמיטע ליתן לכל איש שירצה לנסוע לאמעריקא די מכסת כספו. ואז שלחתי גם בניי מישור לאמעריקא. וכאשר באתי לביתי הורה ומצאתי רק את רעייתי ובתי ת"י רעייתי לנסוע ג"כ אחריהם אך רעייתי ובתי עוד לא הפצו לנסוע עד שיראו מזה מה יהיה אחרותם ובכן נשארת בבייתי. העסקים רדו מטה מטה רכושני הלך הלך וחסר. בני יצאוני ואינם. החכרה לנסוע למקום בניי ולהרחיק א"ע ממקום מולדתי מארצי וממשפחתי ומפני אבי אל ארץ אמעריקא מקום בניי שיהיו ובה גמרתי בחפצי עד שנת 1884 בחודש תמוז או חייתי מוכן לדרכי צלחה.

תקופה השלישית מימי חיי ימי הזקנה.

בשנת 1884 שמנה ימים לחדש תמוז ביום ד' בו הייתי אני בן חמשים וארבעה שנים. בו עזבתי את ביתי נמשתי את נחלתי נחלת אבותי. בו אמר ה' אל אהרן לך מארצך וממולדתך ומפני אביך. זה ארבעה וחמשים שנה נתגדלתי ונתרוממתי מעת יצאתי מבטן אמי מרגע לרגע משעה לשעה מיום ליום מחדש לחדש משנה לשנה פאדמת אייראפא. ראיתי את חורי הזקנים אשר עלו למדום ופשרם הוכלו לאדמת מקום תולדותם. גם בניהם אחריהם עלו למנוחתם ושבו לאהוזתם נחלת בנים אבותם. גם צאצאיו שהלכו למנוחה פאדמת אייראפא גם הם הביאו פשרם אל מקום מולדתם משפחת חוריהם ומולדיהם. אך אני כעת הרחקתי רחוק רחוק עמוק עמוק. מי ימצא אותם מי ופיט על קבריהם הן אני בארץ החדשה. אף כי השמים ושמי השמים יכלכלו יחד. ע"כז הארץ התולה על פלימת רב המקום יפריד במדוכה בין ראשי הארצי אבני תהו ואבני בתן יפרידו ביניהם ובין בני האדמה. רוחב מים פסוצק ישתרעה בתוך בין רגלי עולים ויורדים. יחד שם יכרעון רחוק רחוק מאדם העיר רגל אחת צעדתי על אדמת אייראפא ורגל השני צעדתי על אדמת אמעריקא וזה הים הגדול ילך וישוטט סביב סביב ואל מקום שיהיה רוח איש ללכת שם יספו אופניו. בפעם הראשון עליתי על הים הגדול הזה אשר עליו פקד ה' בעת בריאתו להקנות אל מקום אחד ותראה היפשה עברתי עליו מיום ליום מלילה ללילה. נסתר מעיני דמות עפר ארץ חשבתו אשר מלוכת המים הלזו שוורת עד נצח דמיתי כי אין איש עלי תבל רק האנשים השכנים אתי באניה לולא כה הדמיון שנתן ה' פאדס לציוור ולדמות את העבר להווה והרחוק לקרוב. אז אמרתי כי אין אדם ותבל רק השמים והים הגדול הזה! ואנחנו כרומשים קטנים על קצף המים בין דני הים התנינים הגדלים השאפים לבלעם כשאול חיים! על הים הגדול הזה נסעתי באניה הגדולה פת המשת אלפים חיל 5000 קראפט חמשה עשר יום וליל. כל עת נסיעתי לא ראיתי רברים נפלאים מברואי ים או מגלים הסוערים אשר יעלו שמים ויורדי תהומות כי כל העת הלזו היו הרוחות מצויות. ולא ראיתי רק הים מעופפים אשר איזה מהם נפלו על האניה שלנו באשר חשבו כי שם ימצאו מנוחתם אך לשוא! אנשי האניה התנהנו עמם כמו שיתנהנו הם בעת שיפלו בידם ברואי יפשה. כי איבת עולם שמה הטבע בין הים ובין היפשה מעת שהפריד ה' ביניהם בהתחלת יסדות הטבע— ביום החמשה עשר היא היה יום ה' ט' מנחם אב בפוקר. התנוצץ לפני מרחוק אדמת אמעריקא. מי יוכל לתער בחרט את שמחת לכבינו והרחק החדשה אשר נשכ או בכל עורקינו וכמו רואה איש את ידירו ואהבו בלב ונפש אשר כבר יאש

ממנו בחשבו למת' פתאום האיר לפניו עור פניו וחרו בשמחות וגיל. כן אנהנו שמחנו ועלנו בעת
הפגנו מרחוק את ידידת נפשנו אהבת מולדתנו פתולת האדמה אשר חשבנו אותה למת. ביום דנא
באנו לעיר נויארק הגדולה היושבת על חוף הים. שם ישבנו גם נפשנו איזה ימים עד אשר הכרתנו
מפנינו את דוד הים והחלפנו אותו ברוח היפשה אשר נתגדלנו בין פרכיו. ואחז נסענו לעיר
סינסינטי מקום ישיבת בני שיחיו רחוק מעיר נויארק ערך יום וחצי במסלת הפרול' ומי וכל לספר
ולצייר את שמחת לבבינו בהרגעים הראשונים בעת נפלנו יחד על צוארנו ולא נשמע רק קול אביו
אמנו אחיו אחותנו! שבוענו ענג בהרגעים האלה מאין הפוגה-- ובה באנו למקום דירתנו אשר כבר
הבינו עבורנו פנינו שיחיו. ופתודש מא' פ' ראה הלכתי להתפלל בבית הכנסת אשר יסדו שם אנשי
רוסיה הנודדים אחרי השדידה ברוסיה בשנת 1881 וכינו אותה בשם ואהבת לרעך כמוך-- אז כמעט
שכחתי מכל ימי נסיעתי וממקום הרחק חברת מולדתי ויכלתי לצייר בדמיוני אשר אתפלל במקום
רוסיה בין מכירי. ונתגדלנו יחד במקום אחד זה זמן כפיר-- אך פתאום חקיצותי משנת הדמיון והאיתי
אשר באדמת אמעריקא אנני ואחרי אשר עבר עלי שפלות וחדשים עד לשנה היא שנת 1885 והתחלתי
להתחקות על כל דרכי אמעריקא ולהתפונן את כל תחלובותיהם ומנהגיהם בכלל ובפרט ולירע החפרש
בין תכונת ידרכי אייראפא. אחרי אשר עליהם פרושה מסות החפש והדרור ואין הכדל בין עם לעם
ואין מלך לחם. רק קצין שמר ומשל. אשר יובחרו מרצון כל עם ועם בכל עת המוגבל לחם. מה
שלא נמצא זה באייראפא כמותו-- וגם זה היו ליהודים בימים הראשונים בימי שפט השפטים עד מלך
עליהם מלך הראשון הימני ועבור זה אמרתי בלפי אכתוב וארשום פהרט אנוש לחיות למוכרת כל
אשר עליו על עשתנותי זאת אשר ראיתי והתפוננתי בדרכיהם הכללי. אם לשבט אם לחסד כל אשא
בני איש. ואל אדם לא אבנה רק האמת יחנה חכי-- וראשית התחלתי להתחקות על ירשי היהדות
השררת בכלל ובפרט להתפונן ולחקור איכותם ומחותם-- הלכתי להתפלל בחג השבעות לבית תפלתם
המיוסדת ומתנחת תחת משרת הרב ח'ד ווייס המכונה בשם מעמפיל-- לא אכחד אשר נפלא פעיני
מאד הדרת הפית ותפארת תכונתיו לא נפל הוא מכל פתי תפלות הנוצרים הגדולים ומפוארים הנמצאים
בפה אך מנהגיהם ותחלובותיהם את אשר ראו עיני מאוד וזה לפני ומאוד נפלאיתי על מחוקקם: מאיזה
מקום הוציא לחם הסדרים והמנהגים האלה. ומפנין מי יצאו תורת החקים שלו האם ממעי היהודים
הם? או על פרכי הנוצרים הוגדלו? בראשית מבטתי על ראשי העדה. והנה כלם כעם ככהן המנחל אותם
יושבים ועומדים בגלוי ראש וכורעים ומשתחווים ואומרים ברוך! ובה נפלאיתי מאוד-- לא על הצאן כיא
על הרועה והמנחל אשר יסד לחם חקים לא טובים ונתן לפניהם דרך אשר לא צעדו בזה שום איש
הישראלי כפי דברי הימים הכתובים בספר מימי דוד ודוד-- וכאשר אבאר גם אני מעט בפרט' ואתחיל
מקום לדרוש ולחקור מאין יצא המנהג הישראלי שלא לילך בגלוי ראש ומאיות מקור נבעו מי המצוה
חלוו לילך בסיסוי ראש ומה גם במקום קדוש להתפלל ולאמר דבר קדוש. מזה אחוז בכל ארצות אייראפא
עד היום אשר מהויוב זה לחיות רק בסיסוי ראש במצנפת או בכובע או בטלית על ראשו ואם אשר
רק בשם יהודי ימנה וכל דרכיו ומנהגיו ישתווה לדרכי הנצרים עכ"ז בעת בא יבא אל בית תפלתו
יכסה את ראשו כאשר ראיתי אני בכמה ערים גדלים ברוסיה בפעטערסבורג. במאסקווא. בוווארשא
אדעסע. ועוד בכמה ערים גדלים אשר יסדו לחם בתי תפלה מיוחדים עם כל כלי שיר. הכל בחוד
וחרר כמו בתי תפלות הנוצרים הגדולים ברוסיה. ובעת יבוא כל איש ור שר וגדול אשר כפי חוקי
רוסיה מהויוב כל איש לעמוד בלי כובע עכ"ז בבית התפלה יעמדו כלם במצנפת או בכובע על ראשו

ושם ימלך מלך חוקי היהדות— וכל אחד שורר בבית תפלתו ומתפלל ומדבר בלשון עמו ודתו ואין מוחה בידו אחרי כי יודע בכל אום ואום אשר אצל היהודים מנהגיהם ודתם לילך בכיסוי ראש והעיקר בבית תפלתם ליה. וכמו שאחזו אחיז כל עדת מחמד אשר גם הוא ממעי יהודה יסדו יסודותיה וכמעט הכל כפי מנהגי היהודים הקדומים ועוד הם הרבה מדקדקים בה יותר מכל ישראל— מזה נראה אשר המנהג הלז הוא ישן נושן וביחוד אצל היהודים ומי יודע אם גם החוקק הנועדי לא הלך בדרך הזה אחרי כי גם הוא הלך בדרך הישראלי בכל מנהגיו כנדע מדבריו ואחר זמן רב נתהלץ מידי תלמידיו. גם זה כאשר החליפו הרבה דברים כנהג הוא בעצמו ועשו תורה חדשה שלא חשב זה מעולם ונחזור לראשית דברינו מאיזה מקור יצאו ליהודים שילכו בכיסוי ראש? ואיזה מקום זכרה בספרי הקדש לידע מהצבתה? שאחזו מזה כמעט כל עם הישראלי? והנה נמצא בתורת ה' בהתהלל עשית המשכן ע"י משה רבינו. ואחרי אשר סידר נתקן להם הכהנים המשרתים וכל כליהם ומלבושיהם כיד ה' הטובה עליו-- נאמר בהכתוב ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקדש על המצנפת. מזה נראה אשר פקד ביחוד במקום הקדש לילך במצנפת על ראשו. וכמו שפקד גם עליהם לעשות להם מכנסים בד לבסות פשר ערוה בן פטח פקד על המצנפת לכסות שער ראשו. שיהיה זה לכבוד ולתפארת-- וכמו שני ומנפיעות תעשה להם לכבוד ולתפארת-- כי כאשר נתפונן היטב בדרכי המבעיים נראה אשר השער באיש הוא רק למותר. כי הצפרנים אשר עכור זה לא יכאבו בעת גזום מה שאין בן פשאריו בדי עורו-- ועבור זה נמצא בהכתוב וגלתה את ראשה ועשתה את צפרניה-- וכבר אמרו חז"ל שער באשה ערוה. ומכל זה נראה אשר בהתנלות שער הראש לא לכבוד לפני ה' להתפלל או לעמוד לשרת לפניו, ע"כ פקד להם משה לעשות מצנפת ומכנסים וע"ז נאמר שם הקת עולם לו ולזרעו אחריו ובטח נראה המצוה הלזו בכל מקומות המקודשים לעבודה. וגם אחיז אשר נשאר חבתי תפלה במקום עבודה בטח אחזו גם הם את מנהג הכהנים המשרתים בקדש לילך במצנפת על הראש בעת שיתפללו ויבקשו מזה. ובה הלך המנהג מדור לדור עד אשר התלבשו מזה כמעט כל איש גם בביתו אחרי כי מלא כל הארץ כבודו ובכל מקום מקטר ומקדש לשמו. ועבור זה מצינו בחז"ל שאמר אחד התלמודי כמי ראשו כדי שתהיה עליו אימתא דשמיא-- ומזה נתפשט המנהג כמעט בכל היהודים לילך במצנפת גם בבית וביותר באייראפא במקום ריכיא ופולין וזה ארבעים שנה אשר נתן קיסר רוסיא פקודה על היהודים שלא ילכו במצנפת פשאריו מקומות. ורק במקומות התפלה שם החוק לא שלט שלטת. ואחרי כי הראיתי מזה מאין יצא המנהג הלז הישראלי ואיזה מקור מהצבתה. איזה דרך עבר הנה החדש על ח"ד וויים לבטל את המנהג הישן הלז ולעמוד בבית תפלתו ולברך בגלוי ראש אשר לא מדרכי היהודים הוא זה. טוב טוב היה לו באם שנהג כמו מנהג כל אנשי אייראפא בהבתי תפלה המפוארים שכל כלי שיר והרב והמשוררים וכל העדה כלם הלכים במנפיעות וזה יותר לכבוד ולהפארה. גם אצל הנוצרים הבאים שמה לפרקים. עוד ראיתי שם אשר כל העדה הולכים עם נשיהם ויושבים יחד האנשים עם הנשים בכל עת התפלה. גם זה לא מדרכי יהודי אייראפא הוא כי בכל הבתי תפלה באייראפא הוסדו עבוד אנשים לחוד ונשים לחוד. ועל הרוב הנשים עומדים למעלה וכמו שמצינו בחז"ל במ"ס סוכה אמרו בעת שהיה שמחת בית השואבה תקנו תיקון גדול. בראשונה היו נשים מפפנים ואנשים מפחזין והיו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מפחזין ואנשים מפפנים ועדין היו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה וכאשר התנהג זה במקום הקדש מדוע לא יהיה המנהג הלז גם בכל בתי כנסיות ותפלה להיות אנשים לחוד

ינשים לחדר וזה נצט מנהג היהודים בכל מקומות אייראפא. והדאקטאר ווייט פאר הכל כפי מנהגי הטעמפלען הנוצרים. ועושה הכל כקוק המתלפש בפנדי אדם ופוסת הוא על שני הסעיפים. וגם על חנוכה החדש שבדא מלפנ. לא אדע מאין לקח לו לשנות חנוכה הישראלית אשר זהו כמו מטבע שיעשה מחוקי הממלכה. שלא יזיד איש לעשות ולשנות תכונתה בן המטבע שטבעו חכמים ואנשי כנסת הגדולה בימים הקדמונים בנוסח התפלה נשאר זה מדור לדור וקדוש יאמר לו. איך יוכל איש פרטי לשנות ולעשות לו סדרים חכמים אשר לא מדרגתי הראשונים הם. ולאמר זה הדרך לנו פו כי היא דרנכם אתמחמת האם טה עיני ויזים מראות או כחש פדכדי חיזול אשר דרשו על פסוק ולמדתם אותם את פנים ולא את בנותיכם! ואיך יברכו בתולות פרבת התורה ומזכירים את ה' אשר הוא פאמת פרבה לבטלה טוב היה לו לעשות כמנהג הראשונים אשר השי' התפלל בעצמו כפי חנוכה חידוע וכל הקהל שמעו והאזינו והיא הוציא לכל האנשים העומדים ושומעים כקטן גדול. וכ' נמצא גם המנהג הלז במקומות אייראפא בבתי תפלות פעלי השיר הא' הקרא אומר והקהל יקשבו וישבו ויענו אמן בקצרה-- לא ארבה בזה לתראות איך הכל סובב הולך על אופני חזרות והקלות. כי די הקיצור הנזכר בזה את דרכי היהדות פאמערקא בכלל אכתוב רק בקצרה את אשר הבחנתי וראיתי מפעלתם ומזגם ותכונת רוחם אשר יתחלבו פמישרים בתהלכות האנשי. עם כל איש ואיש פאין הבדל מאיזה עם הוא ומעמים המה האנשים אשר יפרידו ויהלפו תכונת מזגם עבור דתי האמונה ומשטרי המנהגים כפי ההרגל פאייראפא אשר יתחיל פיהודים ממדרגה למדרגה מאיש ע"ה עד גאון ורב. כ' איש פעים עד סוחר וסוכן. גם איש פוז משפחה עד יחוס ארין כ' אצל הנוצרים מאיש איבר עד אדון האדמה מסוחר פשוט עד סוחר מדרגה הראשונה מאיש חיל פשוט עד שרי עשרה ומאה ואלפים ורבעות משוטרי החוץ עד שוטרי הכפרים עד הכומר הגדול המושל בממשלת השמים והארץ יחד. והכל ממדרגה למדרגה לאלפים ולרבעות זה למעלה מזה. ופפה אמעריקא אחרו כי בלם התקבצו והתאחדו מקיבוץ עם ועם ונעשו כולם כמעט אנוה אחת ובשפה אחת ודברים אחדים עליהם ועל מנהגיהם נוכל לתאר בכלל ובקצרה כפי מליצת התלמודי בזה.

עשרה קבין יגיעה ועבודה ופעולה ומלאכה ומעשה ואומנות ירדו לעולם תשעה נטלה אמע-
ריקא ואחת לכל העולם כולה.

עשרה קבין הומי הטעליפאנען ואר העלעקטרי ירדו לעולם תשעה נטלה אמעריקא ואחת לכל
העולם כולה.

עשרה קבין פתי תרתוראות ונגינות שותי שכר ירדו לעולם תשעה נטלה אמעריקא ואחת לכל
העולם כולה.

עשרה קבין גאון וכבוד המדומה ותהרות ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה לכל
העולם כולה.

עשרה קבין מנוחה ועונג פשכחות ויוט ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה לכל
העולם כולה.

עשרה קבין חריצות ומחשבה ופעולה פמסחר וקטן ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה
לכל העולם כולה.

עשרה קבין עצלות ובטלה והולכי רכיל וחנופה ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה
לכל העולם כולה.

עשרה קבין הגיון ולימוד וחבורי חבר ובתבי ספרים ושומרי דתות ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה לכל העולם כולה.

עשרה קבין קמצנים וחולכי שחוח אוכלי לחם העצפים מצניעים ליום אחרון ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה לכל העולם כולה.

עשרה קבין אנשי חילים שרי הצבא שוטרים וכומרים ירדו לעולם אחת נטלה אמעריקא ותשעה לכל העולם כולה.

כל זה הוא בכלל ובפרט, אין בין אייראפא לאמעריקא אלא שעבוד מלכות בלבד.

בשנה הראשונה עשיתי לי מסחר קטן ככל האנשים החדשים הבאים לפה ורחוקים המה משמוע שפת לשונם ובכל העת הלז לא פגש בי שום איש לרעה, ולהיפך עוד ראיתי והתפוננתי מדרכם אשר ישאו פנים לזקן. וגם יתנו מקום לחם לחרויה מה. וכה התנהג המסחר שלי לאט לאט עד אשר ראיתי בזה שכרי ניכ מפעולתי, ולעת צאת השנה היה שנת תרמ"ז הנוכחי קניתי לי טלית חדש וזה הטלית השלישית להתקופה השלישית שלי לימי הזקנה.

